

Jaargang 34

juni 2019

nummer 97

Groeininga

Vriendenbulletin

STICHTING VRIENDEN VAN DE STAD GRONINGEN

Colofon

Inhoudsopgave

Colofon

Redactie:

P. J. E. Bootsma
T. van der Meulen
H.T. van Veen

Ontwerp en vormgeving:
MOTTOW, Groningen

Redactieadres:

H.W. Mesdagplein 6
9718 HR Groningen
Tel 050 5890776
meulen1@xs4all.nl

Afbeelding omslag:

De Helix, Bedumerweg
Foto: Tom van der Meulen

Kopijdatum nummer 98:
1 september 2019

Kopij aanleveren in Word, foto's:
JPEG, Tiff of EPS

Tom van der Meulen
Van de voorzitter

3

Pieter Bootsma, Tom van der Meulen
U-raad en gemeenteraad over de verhouding
universiteit en stad

4

Pieter Bootsma
Het piepsysteem, de categorieëenlijst en een lakse
gemeenteraad

11

Angeniet Rubingh
Zuidelijke ringweg: een hoofdpijndossier

13

Hein Folkers, Koos Meisner
Stad uit zicht

13

Pieter Bootsma
Rita Overbeek: "Wat weg is blijft weg. Je krijgt
oude kwaliteiten niet meer terug"

14

Hein Folkers, Koos Meisner
Stad in zicht

16

Activiteiten
Wandeling monumentendag, lustrumviering oktober

18

Groningana

19

Groeininga

Van de Voorzitter

Roelof Schuiling schrijft in zijn 'Nederland - handboek der aardrijkskunde' (1936) op pagina 369 : "Groningen is ontstaan op het noordelijk uiteinde van den Hondsrug; [...]. Over genoemden rug, welks 'flinten' voor een deel als fundamenteen voor de A-kerk ('Drakerk') werden gebruikt gaat de hoofdverkeersweg naar het zeeleigebied [...]". Deze afkorting van de Onze Lieve Vrouwe ter Aa, resultaat van zuinig zijn met woorden en inslikken van lettergrepen (ik suggereer verder niets), is in dit geval omineus: want weldra gaat daar wat veranderen. De A-kerk, of liever het A-kerkhof, is in het nieuws vanwege de bomen die gekapt gaan worden. De Vrienden zijn benaderd met de vraag of hier mogelijk een protest passend is. Dat doen we niet. Naar onze mening gaat de gemeente zorgvuldig om met het plein. Doordat de bomen zo dicht op elkaar staan is het een ecologisch schraal gebied geworden, er groeit alleen nog mos. Door wildplassen en hondendrollen is het parkje niet echt aangenaam als verblijfplaats. De afwatering wordt verbeterd. Het wordt geen uitgebaat terras, er komen publieke zitjes in schaduw en halfschaduw.

Over de Hondsrug gesproken, naast bouw materiaal levert die ook bouwproblemen. De lezing van Jos Arts en Wim Leendertse op 27 februari trok veel belangstellenden.

Ongetwijfeld dankzij het onderwerp, de zuidelijke ringweg, waarover de toegestroomde aanwezigen wel eens het fijne wilden weten. De Commissie Hertogh hulde zich toen nog in stilzwijgen. Met een omtrekkende beweging konden beide sprekers licht werpen op de problematiek. Projecten als deze laten mooi de door Friend en Jessop (1969) onderscheiden onzekerheden zien met betrekking tot het object (de ondergrond, de te realiseren fysieke weg) en met betrekking tot (mede) subjecten (zoals partners in een consortium, verhouding met opdrachtgever(s), verhouding met andere belanghebbende partijen enzovoort). De oplossing: nader onderzoek, ruimte scheppen, financieel ook, om in overleg tot een oplossing te komen. Uiteindelijk konden de bezoekers met een beeld van de situatie naar huis gaan dat zich alleszins laat herkennen in wat er naderhand over het rapport Hertogh (Waar een wil is komt een weg) in de pers naar buiten is gekomen (en dat bij lezing van het rapport wordt bevestigd). Meer over de bijeenkomst in de impressie van Angeniet Rubingh, in deze aflevering.

Dit jaar, 17 oktober, hopen we ons lustrum te vieren met een discussieavond in de Doopsgezinde Kerk in de Boteringestraat. Thema van de lustrumviering is de verhouding universiteit en stad. Waarbij onder 'universiteit' ook zeker mag worden verstaan de Hanzehogeschool en de Groningse vestiging van NHL-Stenden, tenslotte – om nu maar eens wat te noemen – profileren deze instellingen zich als *university of applied sciences*. Als smaakmaker voor deze lustrumviering vindt u in deze aflevering een bijdrage, samengesteld uit interviews met gemeenteraadsleden en universiteitsraadsleden, die vanuit

hun positie licht op dit thema laten schijnen.

Verder wil ik u al vast wijzen op de wandeling op Open Monumentendag, zaterdag 14 en zondag 15 september. Met Rita Overbeek, die jarenlang de activiteiten van Open Monumentendag coördineerde, heeft Pieter Bootsma een interview gehad waarin ze terugblijkt op haar carrière. U vindt het in dit nummer.

Pieter Bootsma heeft zich ook nog gebogen over de beoordeling van buitenplanse afwijkingen, waarbij hij niet alleen een democratisch tekort signaleert, maar toename daarvan ook vreest bij de invoering van de Omgevingswet in 2021.

En traditiegetrouw laten Hein Folkers en Koos Meisner weer een opmerkelijk stukje van de stad zien.

U-raad en gemeenteraad over de verhouding universiteit en stad

1. Inleiding

Als voorbereiding op, misschien beter: smaakmaker voor het in oktober te vieren lustrum (zie voor details de pagina Activiteiten) volgt hier een impressie van wat in kringen van universiteitsraad en gemeenteraad over de verhouding universiteit en stad wordt gedacht. Op het lustrum zelf zullen de beleidsverantwoordelijken (Jouke de Vries, voorzitter College van Bestuur RUG, en Roeland van der Schaaf, wethouder r.o. Groningen) aan het woord komen. Maar het is ook van belang te weten hoe in vertegenwoordigende organen (U-raad en gemeenteraad) over deze relatie wordt gedacht. Tenslotte voeden zij het beleid en reflecteren zij op voorstellen. Door interviews met verschillende universiteitsraads- en gemeenteraadsleden hebben we geprobeerd daarvan een beeld te krijgen. Om capaciteitsredenen moesten we ons beperken, maar we denken evenzogoed wel een scala van opvattingen te presenteren. Hier en daar plaatsen we de gemaakte opmerkingen in een ruimere context van landelijke berichtgeving en andere bronnen zoals de universitaire website.

De universiteitsraad (U-raad) is het hoogste democratisch gekozen orgaan in de universitaire gemeenschap en bestaat uit 24 leden, verdeeld over 12 studentenzetels (elk jaar gekozen) en 12 zetels voor de personeelsgeleding (verkiezingen om de twee jaar). Onlangs, op 20 mei 2019, vonden verkiezingen plaats voor zowel de personeels- als de

studentengeleding, korte tijd nadat de interviews zijn gehouden. Naar de website meldt heeft de universiteitsraad tot taak visies en belangen van personeel en studenten *in het kader van de doelstellingen van het onderwijs* (onze cursivering) ter zake van beleid en besluitvorming te doen afwegen.

De U-raad heeft *bespreek- en initiatiefrecht* (alle aangelegenheden de universiteit betreffende), *instemmingsrecht* met betrekking tot instellingsplan, kwaliteitszorg, bestuurs- en beheersreglement, arbeidsomstandigheden, voorzieningen voor financiële ondersteuning van studenten die studieoverbrugging oplopen, promotie-onderwijs, kiesreglement, begroting, studievoorschotmiddelen en kwaliteit-safspraken, en het bindend studieadvies. De UR heeft *adviesbevoegdheid* m.b.t. de begroting, jaarplannen Arbo- en milieudienst, reorganisatie, benoeming van leden van het Centraal uitvoeringsorgaan voor de studentenorganisaties en de redactieraad van de UK. En het CvB vraagt met name aan de studentendelegatie in de UR advies over het algemeen personeels- en benoemingsbeleid, collegegeld, selectie van studenten en studiekeuze-adviezen en -activiteiten.

De U-raad overlegt tenminste twee maal per jaar met de Raad van Toezicht over de profielen, benoeming en ontslag van CvB-leden en de profielen voor de benoeming van RvT-leden door de minister van OCW. Met het CvB wordt maandelijks overlegd, en daarnaast zijn er nog diverse

andere overleggen waaronder het zogenaamde leunstoeloverleg met de rector-magnificus.

Voor de interviews is uit de personeelsgeleding de Personeelsfractie, met 8 zetels (was 9) kwantitatief veruit de grootste fractie in de personeelsgeleding, gevraagd om medewerking; uit de studentengeleding zijn dat de SOG (Studentenorganisatie Groningen) (5 zetels (was 4)) en DAG (Democratische Academie Groningen) met 1 zetel (was 2).

Als contramal is contact gezocht met drie politieke partijen in de gemeenteraad. De keuze is hier gevallen op de partijen Student en Stad, VVD en Groen Links. De overweging hierbij is dat Student en Stad, met overigens na de verkiezingen najaar 2018 maar één zetel, letterlijk de aanwezigheid van de universiteit (en de Hanzehogeschool) representeert in het openbaar gemeentelijk bestuur. Een positie die Student en Stad deelt met Student en Starter in Utrecht (2 zetels), Connect Wageningen (2 zetels) en STIP in Delft (met 6 zetels!). Direct hierbij moet, vooruitlopend op het verslag van het interview, worden

gemeld dat Marten Duit, die de zetel bezet, bij zijn reactie op onze uitnodiging opmerkte dat "wij natuurlijk de stem van alle jongeren in de stad Groningen [zijn], niet alleen voor studenten

[...] maar de gehele populatie, inclusief starters”.

De andere twee partijen zijn gekozen omdat de één (Groen Links) wel, en de andere (VVD) niet in het college van B&W vertegenwoordigd is. Natuurlijk hadden we ook voor andere partijen kunnen kiezen, zoals de SP die zich de afgelopen jaren heeft geprofileerd in bezorgdheid over o.a. de concentratie van studenten in de binnenstad en de schilwijken en het optreden van zogenaamde huisjesmelkers. Maar in onze aflevering van september 2018, toen de gemeenteraadsverkiezingen het thema waren, is de SP al uitgebreid over dit onderwerp aan het woord geweest. Groen Links is daarbij een partij die, naar we veronderstellen, bij de laatste verkiezingen een flinke aanhang heeft onder studerenden.

Uiteindelijk zijn de gesprekken gehouden als dubbelinterview, waarbij men ook op elkaars opmerkingen kon reageren. De combinaties waren Marten Duit (Student en Stad) en Koen Marée (DAG), Bart Beijer (Personeelsfractie) en Gijs Verhoeff (SOG), en tenslotte Jasper Boter (VVD) en Lieke Schoutens (GL).

2. Stad en universiteit: twee werelden?

Voor het verslag van de interviews wordt eerst een korte schets gegeven van de fracties in de U-raad, en ook van Student en Stad. Dit omdat met name de U-raadsfracties voor onze lezers relatief onbekend zijn. We beginnen met Student en Stad omdat deze partij naar zijn herkomst en aard interessant is in het krijgen van zicht op bepaalde aspecten van de verhouding van universiteit en stad: studenten hebben hier letterlijk de overstap gemaakt naar de ‘burgermaatschappij’.

2.1. Korte kennismaking met de U-raadsfracties en Student en Stad.

Met Student en Stad hebben universiteit en Hanzehogeschool letterlijk – zonder dat van een welbewuste actie sprake was van de bestuursorganen van die instellingen – letterlijk hun *footprint* in het openbaar bestuur gezet. Raadslid Marten Duit vertelt dat de partij in 1993 is begonnen als een soort Tegenpartij, naar het voorbeeld van Koot en Bie. In de gemeenteraad werd wel over studenten gesproken, maar niet *met* studenten. Student en Stad wil de stem zijn van alle jongeren in de stad, dus niet alleen de studenten van de RUG en Hanzehogeschool, maar ook van MBO en eveneens van starters op de arbeidsmarkt. Nu de andere fracties sterk verjongd zijn is Student en Stad in zekere zin overbodig geworden, maar qua politieke noodzaak is dat nog niet het geval. En verjonging van de raad heeft ook een keerzijde: zo wordt de expertise van een raadslid als Rosita van Gijlswijk (SP) wel gemist, aldus Duit. Er is geen ‘koepel’ van studentenpartijen, wel is er het ISO, het interstedelijk studentenoverleg, dat twee maal ‘s jaars bijeen komt. Student en Stad bezet nu slechts één zetel in de raad, wat betekent dat er scherper moet worden gekozen waar men op inzet. Concreet ziet Student en Stad de volgende zaken als urgent: veiliger maken van het nachtleven, meer sportfaciliteiten zoals openbare fitnessplaatsen, en de toekomst van het Paradigmfestival, nu het Suikerunieterrein ontwikkeld gaat worden voor stadsuitbreiding. Student en Stad realiseert zich dat “in de stad verschillende groepen [leven] en dat men rekening met elkaar moet houden, respect voor elkaar moet hebben en elkaar de ruimte moet geven”. Student en Stad begrijpt de paal-en-perk-stelling aan de openstelling van terrassen in de nacht, maar ziet de mogelijkheid tot openstelling ook als waardevol.

En wat zeggen anderen over Student en Stad? Lieke Schoutens: “Groen Links is inmiddels ook meer een studentenpartij geworden. En Student en Stad

zie je zeker niet uitsluitend inzetten op studentenzaken. Je ziet dat ze zich ook met zaken als milieu, verkeer, huisvesting, groen enzovoort serieus bezig houden”. Jasper Boter

merkt op dat elke partij zijn eigen doelgroep heeft, wat zich in het geval Student en Stad vertaalt in aandacht voor dingen die bewoners van

een bepaalde leeftijdscategorie met een tijdelijk verblijf in de stad interesseert. “Je kunt Student en Stad heel goed als een lokale partij zien, en om die reden is Student en Stad al van waarde. En het is een mooie mobilisatiemachine voor het betrekken van studenten in het openbaar bestuur, je ziet ze later doorstromen naar andere partijen, van liberaal tot socialistisch”.

Bart Beijer, voorzitter van de Personeelsfractie in de U-raad, stelt dat zijn fractie niet een strikte fractie-discipline kent, zoals de studentenfracties die

wel hebben. Zijn fractie kan het best worden getypeerd als een ‘bundel van individuen’. De Personeelsfractie vertegenwoordigt ook het ondersteunend personeel, en kent een brede spreiding over faculteiten en diensten.

"Zo kun je universiteitsbreed putten uit ervaringen van werknemers". Zes jaar gelden is de fractie Sciencefaction afgescheiden van de Personeelsfractie, naar Beijers oordeel uit onvrede met plaatsen op de kieslijst, niet om inhoudelijke overwegingen. Beijer stelt dat zijn fractie zich realiseert dat de universiteit in een stedelijke samenleving functioneert. Dat bleek bijvoorbeeld vorig jaar bij de huisvestingssituatie van buitenlandse studenten. De U-raad heeft, als het om vastgoedzaken gaat, beneden de limiet van € 5 miljoen adviesrecht, daarboven instemmingsrecht.

Koen Marée (DAG) vertegenwoordigt een relatief jonge groepering in de U-raad. DAG (=Democratische Academie Groningen) is twee jaar

geleden opgericht, uit onvrede met het te bedrijfsmatig functioneren van de universiteit. En het democratisch gehalte van de te nemen beslissingen zou ook beter moeten. DAG heeft zich *in the picture* gespeeld bij de discussie over de Yantai-campus. De urenregistratie klopte niet, er waren schimmige bv'tjes. Ten onrechte werd geld van de rijksbekostiging ingezet voor de voorbereidingen van Yantai. DAG heeft zich ook onderscheiden met het project *Couchserving*, een initiatief om buitenlandse studenten op korte termijn aan een onderkomen/bed te helpen. Hiermee zijn 180 studenten geholpen.

Gijs Verhoeff is fractievoorzitter van de SOG (Studentenorganisatie Groningen) in de U-raad. De SOG staat er om bekend met

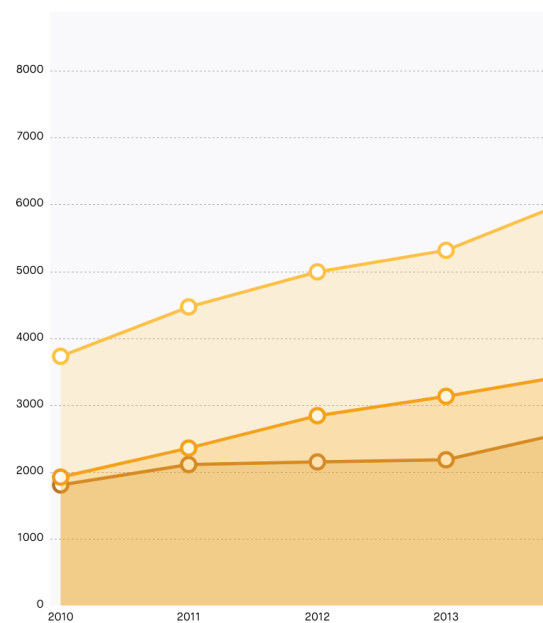
name studenten van gezelligheidsverenigingen te vertegenwoordigen, maar van dat beeld neemt hij uitdrukkelijk afstand. Internationalisering is zeker ook heel belangrijk. Zo zitten er op dit moment van het interview twee internationale studenten in de SOG fractie. Verhoeff typeert de SOG als een club die zich constructief opstelt, en niet alleen nee zegt en aan de noodrem trekt. "Je adviseert het CvB en je probeert oplossingen aan te reiken". SOG zet zich in voor de band van universiteit en studentengemeenschap, waarbij hij studenten als burgers van Groningen ziet. "Segregatie moet worden vermeden". Met Student en Stad vindt regelmatig overleg plaats. Voor de U-raadsverkiezingen heeft SOG ingezet op: 1) de actieve student (vereniging, sport, mantelzorg), 2) universiteit bij energietransitie, en 3) internationalisering die het onderwijs zoveel beter kan maken.

2.2. Groei: onafwendbaar?

De universiteit en de Hanzehogeschool zijn groeiende instellingen. Het is het rijksbekostigings-systeem dat naar de mening van Koen Marée ten grondslag ligt aan de groeiambitie van de beide Groninger hbo en w.o-opleidingen. Gelijkblijvende, dan wel bij de groei van het studenten-aantal achterblijvende bekostigingssomvang leidt bij een toename van het studentenaantal tot een verlaging van de bekostiging per student, van € 20.000 naar € 15.000. En het Rathenau-instituut heeft berekend dat de werkdruk bij de staf gemiddeld 28% hoger is dan in de contracten is vastgelegd. Dat zijn zaken die DAG als studentenfractie aankaart, want uiteindelijk raakt dit ook de studenten. Als het aan DAG ligt moet de universiteit meer afstand nemen van de bekostigingsprikkel. Marée spreekt van een *tragedy of the commons*, Schoutens, lid van een verjongde Groenlinksfractie die deels is samengesteld uit (ex)studenten en medewerkers van universiteit en

hogeschool en zich (ook) door de jongerenorganisatie DWARS laat voeden, van een rat race. Duit kan zich in deze exegetische wel vinden maar stelt dat het hier uiteindelijk een landelijk probleem betreft. Hetgeen wordt bevestigd met wat de Commissie-Van Rijn in zijn adviesrapport 'Wissels om' over de bekostiging van het hbo en wo stelt. "Die perverse prikkel moet er uit. Want het werkt concurrentie en een hoge werkdruk in de hand", aldus Van Rijn in Trouw van 16 mei 2019. De Volkskrant van dezelfde datum brengt het bericht onder de kop 'Verdelen onderwijskoek blijft puzzel zonder eind': moet het bijvoorbeeld op grond van aantal studenten, aantal behaalde diploma's of naar capaciteit van de instelling, om nu maar een paar mogelijkheden te noemen? Van Rijn cs bepleiten een groter aandeel vaste voet (en dus minder variabel aandeel) in de bekostiging. En overheveling van gelden naar bètastudies. De universiteiten zijn hier nog niet uit; wel stelt minister Van Engelshoven een zachte landing van de voorstellen Van Rijn in het vooruitzicht, wat uiteindelijk wel zal neerkomen op meer geld.

■ Hanze ■ RUG ■ Totaal

Ontwikkeling van het aantal internationale studenten

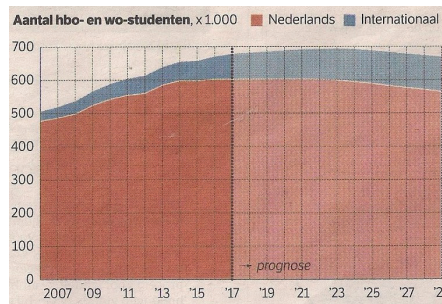

Verhoeff noemt (als je het zo mag noemen) een klein lichtpuntje bij het groeisyndroom: "je mag groeien zolang er geen numerus fixus is. Die is er wel voor (afdelingen bij) psychologie, internationale betrekkingen, medicijnen en *artificial intelligence*".

2.3. Internationalisering

Er is ingezet op internationalisering om het afnemend volume van studenten uit het directe verzorgingsgebied (Noord Nederland) te compenseren (en Jasper Boter onderschrijft dat streven) maar de vraag is: levert internationalisering iets op?

In ieder geval wel financieel, voor zover het studenten van buiten de EU/EEA (EEA=European Economic Area) betreft. De bijdrage die hun gevraagd wordt is kostendekkend (instellingstarief). Een voorbeeld: EU/EEA-bachelor- en masterstudenten betalen € 2083, non-EU/EEA-studenten voor de bachelor Ruimtelijke Wetenschappen € ca 8900, voor de master RW € 14660 (studiejaar 2019-2022). Maar internationalisering, in termen van het aantrekken van buitenlandse studenten, heeft ook keerzijden. Groningen heeft zich vorig jaar met de huisvestingsproblemen niet van zijn beste zijde

Ontwikkeling en verwachting aantal hbo- en w.o.-studenten in Nederland 2007-2029. Bron: NRC 14.5.18, Vereniging Hogescholen, VNSU

laten zien. Lieke Schoutens noemt de tijdelijke huisvesting in tenten en een voormalige school "niet voor herhaling vatbaar". Overigens heeft dat volgens Marten Duit wel, samen met de perikelen bij Vindicat, geleid tot het feit dat de verhouding universiteit en stad onderwerp werd van het publieke debat in de stad. Koen Marée onderschrijft dit: "in de relatie universiteit en stad is de huisvestingssituatie versus de inzet op internationalisering een kernpunt".

Belangrijk is dus dat internationale studenten er duidelijk op wordt gewezen dat men zelf voor huisvesting moet zorgen. Huisvesting is geen zaak van de universiteit, al ziet Schoutens wel een taak voor universiteit en hogeschool als het om *piekopvang* gaat. Zij denkt ook aan huisvesting op het eigen terrein van de instellingen. (De website van de RUG meldt dat de SSH (Stichting Studentenhuisvesting) een beperkt aantal plaatsen reserveert voor buitenlandse studenten).

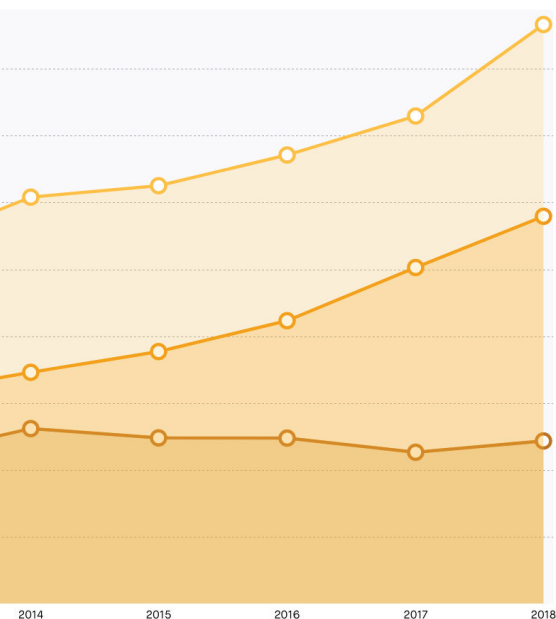
Boter zou graag de studenten willen werven met *aantrekkelijk onderwijs*, dat dan ook het nodige mag kosten. Dat zou de toevloed in betere banen kunnen leiden. "Je moet je realiseren dat de huisvestingsbehoefte bij internationale studenten urgent is: zij zijn hoe dan ook meer aan de stad gebonden dan andere studenten, die de mogelijkheid hebben de eerste jaren thuis te blijven wonen".

Worden studenten kosmopolitischer bij de internationalisering? Koen Marée vindt de integratie van Nederlandse en niet-Nederlandse studenten nog niet meevallen; wel wijst hij op het University College waar Nederlandse en internationale studenten verplicht worden het eerste jaar samen te wonen in het Frascatihuis. En psychologie heeft *tracs* met maar 10% niet-internationale studenten!

Gijs Verhoeff ziet internationalisering als een verrijking. Studieverenigingen bloeien op bij de aanwezigheid van buitenlandse studenten. Zij vinden geen welkom bij Vindicat en Albertus Magnus: daar moet Nederlands worden gesproken. Beijer wijst op cultuurverschillen tussen Nederlandse en internationale studenten: bij problemen wenden de *internationals* zich minder gauw tot een studieadviseur. Verhoeff stelt dat naarmate de groep groter is, men ook meer naar elkaar toetrekt. Duitse studenten (ongeveer een derde van het totaal aantal buitenlandse studenten) vormen onderling een vangnet. Voor Chinese studenten schiet de *international classroom* te kort. (In de international classroom wordt de achtergrond van de studenten ingezet voor de kwaliteit van het onderwijs). "Je ziet dat de internationale studenten moeite hebben met bepaalde documenten/regelgeving, zoals zorgverzekering, huisvesting en stemmen voor de EU". En wat betreft integratie Nederlandse studenten en niet-Nederlandse wijst Verhoeff op de zegeningen van 'actief leren': door debat en discussie leert men van elkaar, worden onverwachte perspectieven geopend. "En internationalisering vergt tijd".

2.4. Accommoderen of meer?

Is het model bij de verhouding universiteit en stad te omschrijven als: wij vragen, u draait? De universiteit had/heeft een groeiambitie, de stad zorgde/zorgt voor huisvesting, waar bij private ondernemers hun kansen kregen en grepen bij het ontwikkelen

In Groningen 2010-2018. Bron: Citymonitor Groningen, VNSU

van woonruimte voor studenten. Met de nieuwe bestemmingsplannen (herziening bestemmingsregels wonen) is daar een rem op gezet. Maar ontwikkelaars hebben de smaak te pakken gekregen. Of ze ontwikkelen zonder vergunning of ze weten uit de krochten van eerder beleid, met ruime ontwikkelingsmogelijkheden, nog aanknopingspunten te vinden voor het realiseren van hun verdienmodel. En inmiddels is bijna de helft van de kleine woningen (tot 50 m²) opgekocht door particuliere investeerders, aldus het Dagblad van het Noorden van 1 juni 2019. Boter merkt op dat hoewel hij als liberaal het verdienmodel van de particuliere investeerders niet als zodanig verwerpt, het toch goed is wanneer de gemeente beter op zou kunnen treden tegen achterstallig onderhoud. In Winschoten zijn daarmee goede resultaten behaald. En hij onderschrijft de stop op de uitbreiding van studentenbewoning zoals die in het nieuwe bestemmingsplan is geregeld/verboden. Hij ziet een verschuiving in de woonwensen van studenten: men wil nu vaker dan in het recente verleden ruimer wonen, in een studio, en niet altijd in een studentenhuis.

Komt de stad in de U-raad ter sprake? De Personeelsfractie realiseert zich dat de universiteit in een stedelijke omgeving functioneert. Dat bleek vorig jaar heel duidelijk bij de huisvestingsperikelen van buitenlandse studenten. En de U-raad ontvangt elk kwartaal een update van de vastgoedplannen van de RUG. Ook zaken als het Grassi-gebouw, de inrichting van de Zernike-campus en de ontwikkeling van het CIBO-GA-terrein in relatie met het UMCG passeren de U-raad.

Verschillende geïnterviewden zien de huisvestingsproblematiek als een gedeelde verantwoordelijkheid van universiteit en gemeente. Zowel Schoutens als Beijer wijzen daarbij op het Akkoord van Groningen, een

convenant dat is afgesloten tussen Universiteit, Hanzehogeschool en gemeente. Hier worden gemeenschappelijke problemen besproken en beoogt men zaken op elkaar af te stemmen. En Student en Stad, van de andere kant, heeft sterk getrokken aan het Convenant Jongerenhuisvesting (gemeente, corporaties, Erasmus Student Network en GSB), waaraan ook Noorderpoort en Alfacollege zich hebben verbonden.

Marten Duit wijst er tenslotte nog op dat de huisvestingsproblematiek niet alleen de studenten betreft. "In de jaren van de crisis 2008-2013 heeft Groningen te weinig gebouwd,

en dat wrekt zich nu over de hele linie, niet alleen bij studenten maar ook bij starters op de woningmarkt en anderen". Inmiddels is er van gemeentewege een ambitieus huisvestingsprogramma voor studenten, liever: jongeren, opgezet, dat zich opvallend presenteert in de skyline van de stad.

Natuurlijk is de stad niet alleen de onderliggende partij. Universiteit en hogeschool bieden de stad ook veel: naamsbekendheid, het zijn de grootste werkgevers van de stad die een bovengemiddeld inkomen bieden aan hun werknemers. En dan zijn er nog de afgeleide activiteiten op het

Reitdiephaven

De Helix

Suikerunieterrein

sciencepark Zernike en elders in de stad en omgeving. Verhoeff wijst er op dat de nieuwe CvB-voorzitter De Vries inzet op de betekenis van de universiteit voor de (ruime) omgeving van Groningen (Leeuwarden, Drachten, Emmen). Boter en Schoutens noemen ook de maatschappelijke bijdrage van de universiteit bv op het gebied van (psychische problemen) bij de aardbevingsproblematiek, economie en arbeidsmarkt, en gezondheid (*healthy aging*). Op de vraag of vanuit de onderwijsinstellingen ook bijdragen zouden kunnen verwacht voor infrastructurele projecten antwoorden Beijer en Verhoeff, dat onderwijsgeld niet aan dit soort zaken kunnen worden besteed. Wel noemt Verhoeff projecten die de participatie op de arbeidsmarkt bevorderen als een mogelijkheid.

2.5. Leefstijl

Studenten maken de stad Groningen levendig. Hoewel ze door hun aantal in combinatie met relatief beperkte bestedingsmogelijkheden beslist niet het gemiddelde inkomen van de Groninger omhoog stuwten, integendeel, dragen ze er wel toe bij dat er een gevarieerd winkelbestand kan bestaan. In de woorden van Schoutens: "Studenten nemen hun principes en idealen mee: veganistische opties in horeca, tweedehandswinkels". Boter noemt daarop de zegeningen van een relatief goedkope horeca: "ook handig als je met je kinderen uit eten gaat".

Studenten onderscheiden zich in de stad, zeker als er grotere aantallen in bepaalde straten zijn geconcentreerd, in hun – ten opzichte van de overige bevolking – afwijkende leefstijl. Koen Marée merkt op dat het samenleven van studenten met overige burgers in de stad geen discussiepunt is in de U-raad, de CvB wilde er niet aan. Hij zou hoe dan ook graag een meer integrale insteek van het CvB willen zien: "neem ook zaken mee die studenten aangaan". Beijer meldt

dat in de U-raad (inmiddels) inderdaad wordt gedebatteerd over de aanwezigheid en groei van studenten in de stad. Het gevoel is dat men tegen het maximum aan zit. Verhoeff onderschrijft dit: "Dertigduizend studenten per instelling, en dertig procent internationale studenten is nog wel zo'n beetje te behappen". Volgens de brief 'Huisvesting internationale studenten' van B&W aan de Raad van 25-7-2018 (ongetwijfeld ontsproten aan het Akkoord van Groningen (PB en TvdM)) streeft de RUG naar 30% internationale studenten (=ca. 10.000) na 2025. Indirect een punt aan de horizon, maar dezelfde brief meldt over de Hanzehogeschool minder concrete cijfers.

Marten Duit benadert dit onderwerp met de woorden dat de "verhouding studenten en stad een volwaardige haat-liefdeverhouding [is], die zich misschien nog eens ontwikkelt tot een liefde-haatverhouding, en uiteindelijk ware liefde".

De typische studentenmores zijn afgelopen jaar (niet voor het eerst) weer onderwerp van discussie geweest. De U-raad verklaarde geen excessen te willen, aldus Beijer. Aanvankelijk was het CvB terughoudend om een oordeel te geven over de ontgroening. Uiteindelijk heeft Sybrand Poppema, toen nog voorzitter CvB, verklaard dat er gestreefd wordt naar een ontgroeningsvrij Groningen. Er is een accreditatiestelsel ingevoerd en Vindicat is momenteel niet geaccrediteerd. De burgemeester heeft Vindicat bedreigd met de intrekking van de drankvergunning. Kortom, een spraakmakend element in de universitaire gemeenschap is onderwerp van debat. Beijer: "Het heeft gevolgen voor het imago van de universiteit". Ook de komst van internationale studenten uit landen als Saudi-Arabië leverde discussie op in de U-raad evenals het idee van screenen van Iraniërs onder invloed van uitspraken van Trump. Verhoeff vindt dat de academische gemeen-

schap verantwoordelijk is voor het welzijn van studenten, ook buiten de universiteitsmuren. Zo noemt hij het onderwerp suïcidepreventie. En hij trekt het nog breder: "De universiteit heeft ook een verantwoordelijkheid voor een gezonde samenleving, 'rookvrij Groningen', bijvoorbeeld".

In hoeverre biedt de campusgedachte een oplossing voor botsende leefstijlen? Student en Stad ziet liever een goede mix van zowel stadjs als studenten in de stad. Zou er een campus moeten komen – er zijn plannen op het Zerniketerrein – dan een kleine, en met gemengde bewoning van internationale en niet-internationale studenten. DAG wijst op de zegeningen van spreiding/menging van studenten onder de overige bevolking.

2.6. Binnenstad

Zonder studenten geen fietsprobleem in de binnenstad, zou je misschien kunnen zeggen. Dat ontlokt Schoutens de opmerking: "een stad met een fietsprobleem is een gezegende stad". Wel zou zij meer ondergrondse stallingen willen zien. Boter onderschrijft wel de noodzaak voor meer stallingen, maar ziet problemen bij de handhaving (dat er ook daadwerkelijk daar fietsen gestald worden): "dat kan wel eens een hele klus worden".

En dan zijn er de universitaire gebouwen in de binnenstad. In hoeverre zijn die onderwerp van discussie in de U-raad? Zoals gezegd heeft de U-raad instemmingsrecht bij vastgoedinvesteringen boven de € 5 miljoen. De U-raad ziet dit als een accommodatievraagstuk: er is behoefte aan ruimte, daarin moet worden voorzien. Nu de openbare bibliotheek van Grassi ingezet gaat worden voor de rechtenfaculteit is het de vraag wat daar gaat gebeuren. En spelen dan ook zaken als overwegingen van welstand mee? Uiteindelijk, zo stelt Bootsma, heeft

Achterkant Openbare bibliotheek

een vastgoedbedrijf als dat van de universiteit ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid. Hoe wordt dat vorm gegeven? En als je dan aan het Grassigebouw denkt, kan dat dan worden opgetopt? En hoe zit het met de blinde westmuur waarmee het gebouw zich afkeert van Taubers UB-gebouw? Kan die stand houden tegenover de arbo-verplichting om werkplekken van daglicht te voorzien? De reacties van een aantal geïnterviewden: Beijer: "we mogen er geen spat aan veranderen". En Verhoeff: "Er worden gesprekken gevoerd met de hoogbejaarde Grassi over de voorwaarden het gebouw op te hogen. Constructief zou hiermee bij de bouw al rekening zijn gehouden". Welstandszaken zijn geen onderwerp van discussie in de U-raad, dat is een zaak van gemeentelijke regelgeving. En wat de gemeenteraad betreft: Boter zegt dat de raad verdeeld denkt over optopingen. En wat de welstand betreft en de maatschappelijke verantwoordelijkheid van vastgoedbeheerders/eigenaren: "stad en universiteit zijn al vanaf 1614 goede burens..."

3. Tenslotte

Er zijn indicaties voor een, mogelijk door sancties afgedwongen, kritische reflectie op de in meer traditionele studentenkringen gepraktiseerde eigenaardigheden als ontgroeningen, die 'de' studentenwereld sterk onderscheiden van de wereld daarbuiten. Met andere woorden: ook in de *hard core* van het (traditionele) studentenleven laat de 'andere wereld' zich merken. Tegelijk valt onder studenten een beweging te onderkennen naar participatie in het stedelijk leven, kortweg aan te duiden met burgerschap. In directe zin is de partij Student en Stad daarvan een voorbeeld. Maar ook in de studenten-geleding van de U-raad leeft dit: men 'kijkt over eigen grenzen heen', wenst ook niet direct aan het onderwijs gerelateerde zaken te agenderen. En ook de personeelsfractie realiseert zich dat men zich als universiteit met de stad heeft te verstaan.

Op beleidsniveau vindt overleg plaats tussen gemeente en de hoger onderwijsinstellingen (Akkoord van Groningen). In een brief van B&W aan de gemeenteraad van 25-7-2018 wordt de raad geïnformeerd over de huisvesting van buitenlandse studenten.

Ingezet wordt op het realiseren van extra aanbod en het ontwikkelen van een aanbodmodule waarmee ook de particuliere kamerverhuurmarkt toegankelijker wordt gemaakt voor internationale studenten. De vraag blijft, en in de brief klinkt daarover ook wel enige twijfel door, of de voorgenomen maatregelen afdoende zullen zijn.

Er is een idee van matiging, of eigenlijk afronding van de groei. Uit de interviews komt op enige manier de gedachte naar voren dat universiteit en hogeschool wel zo'n beetje aan de limiet zitten. De vraag is of dit idee uiteindelijk de in het rijksbekostigingsstelsel nu nog aanwezige groeiprikkelers kan weerstaan. En of, wanneer het bekostigingsstelsel zou worden omgebouwd, dit ook inderdaad op korte termijn effectief zal zijn in het beperken of doen ophouden van de groei.

Is er behoefte aan overleg, of op zijn minst sonderen van elkaars visies bij Universiteitsraad en Gemeenteraad? Beijer meldt dat wel eens gezamenlijk overleg is geweest maar dat dit een eenmalige gebeurtenis is gebleven. Schoutens en Boter, met deze optie geconfronteerd, zien er wel wat in.

Wat uiteindelijk uit de interviews naar voren komt is het beeld dat universiteit en stad elkaar zeker in beeld hebben. Met hun internationale oriëntatie bevinden de instellingen zich in contexten met relatief grote onzekereheden (veel concurrentie) en dynamiek. Dat kan wringen met de oriëntatie van de lokale overheid, die wordt gevoed door ideeën over een welingerichte ruimte die voor decennia vastligt.

Het piepsysteem, de categorieënlĳst en een lakse gemeenteraad.

Op 1 oktober 2010 treedt de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in werking. Deze veroorzaakt nogal veranderingen in procedures bij het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor een bouwproject dat afwijkt van de regels van het geldende bestemmingsplan. Toestemming voor kleine afwijkingen wordt verstrekt door het college van B en W, bij grote ingrepen zal de gemeenteraad vaak een bestemmingsplanwijziging moeten goedkeuren. Voor minder grote ingrepen die in strijd zijn met het bestemmingsplan maar wel passen binnen het algemene ruimtelijke beleid van de gemeente moet de raad een verklaring van geen bedenkingen (v.v.g.b.) afgeven zodat vervolgens het college de initiatiefnemer een omgevingsvergunning (o.v.) kan verstrekken voor zijn bouwproject. In 2011 stelt het College de Raad voor deze procedure te versimpelen met gebruikmaking van een artikel uit de Wabo. Als een bouwproject valt in één van de categorieën van bouwprojecten op een door de Raad vastgestelde lijst dan kan het College een omgevingsvergunning verstrekken zonder dat de Raad een v.v.g.b. hoeft af te geven.

Voor de Raad, schrijft het College, zal deze aanpak minder belastend zijn en voor de initiatiefnemer betekent het een tijdswinst in het verkrijgen van een omgevingsvergunning van 32 tot 41 weken. Helemaal zonder tussenkomst van de Raad zal een en ander niet geschieden: de Raad krijgt per email

bericht over een project waarvoor het college een omgevingsvergunning wil verstrekken en dan kan de Raad om agendering van het bouwplan in de vergadering van de Raadscommissie Ruimte en Wonen verzoeken. Deze procedure wordt het *piepsysteem* genoemd.

Sceptis Platform bij de nieuwe aanpak

In het Platform Cultureel Erfgoed Groningen (het samenwerkingsverband van de Vrienden, Heemschut en buurtverenigingen van de binnenstad) waren we sceptisch gestemd over het voorstel. Zou in de praktijk niet getornd worden aan een van de belangrijkste taken van de Raad, de vaststelling van de bestemmingsplannen en het al dan niet geven van toestemming voor buitenplanse afwijkingen? Voor iedere stadsbewoner belangrijk want het bestemmingsplan kan hem beschermen tegen ongewenste veranderingen in zijn woonomgeving. De voorbeelden van bouwprojecten die in de brief van het college van 2011 werden beschreven en zouden passen in de categorieënlĳst en het daarmee zonder afweging in de Raad konden stellen, gaven te denken. Een voorbeeld: *het invullen van een open plek die is ontstaan door brand of sloop van oude bebouwing en waarvoor het bouwplan bv. een laag hoger is dan het bestemmingsplan toestaat of een groter bouwvlak heeft. Dit is bv het geval op de hoek Damsterdiep-Nieuwe weg.*

We weten inmiddels welke buitenproportionele bouwwerken daar zijn verschenen. In de collegebrief werd er overigens voor gewaarschuwd dat de categorieënlĳst projecten met een aanzienlijke impact op de omgeving toestaat.

Evaluaties

Het leek de Raad verstandig om de nieuwe procedure na ongeveer een jaar eerst eens te evalueren voor er definitief mee in zee te gaan. De procedure met categorieënlĳst en piepsysteem, ingevoerd per 30 maart 2011 is over de periode tot en met 31 december 2012 geëvalueerd. In totaal gaat het om 32 aanvragen die met het piepsysteem aan de raad bekend werden gemaakt. In twee gevallen is gepiept en zijn de aanvragen in de Raad toegelicht en besproken en kon het college vervolgens een omgevingsvergunning afgeven. De Raad besloot na deze evaluatie door te gaan met het toepassen van de nieuwe aanpak.

In 2017 vroegen we ons in het Platform af of een nieuwe evaluatie niet op zijn plaats zou zijn: we merkten niks van de werkzaamheid van het systeem en we gingen ons afvragen of er wel door de Raad werd 'gepiept'. We wisten het

Aanvragen die via de categorieënlisht zijn afgehandeld

	2014	'15	'16	'17	'18
Groningen	31	16	28	7	5
Groningen, Ten Boer en Haren	37	19	33	15	12
Ingediende zienswijzen	4	5	6	2	0
Waarvan in beroep	2	2	0	0	0

raadslid mevrouw Mollema (C.U.), tegenwoordig wethouder, voor onze vragen te interesseren en zij slaagde er in tijdens de vergadering van de commissie Ruimte en Wonen van 9 mei 2018 aan de wethouder de toezegging te ontlokken de regeling te evalueren. Na de zomer zouden de resultaten bekend zijn.

De uitkomsten hebben op zich laten wachten want inmiddels werden ook de gemeenten Ten Boer en Haren vanwege de fusie per 1 januari 2019 bij het onderzoek betrokken. Maar na een jaar (mei 2019) was het zo ver.

Voor de teruglopende toepassing van de aanvragen via het categorieënsysteem kon geen verklaring worden gegeven. We kunnen in ieder geval vaststellen dat de Raad niet bovenmate zou worden belast als van de categorieënlisht zou worden afgezien en de Raad gezien de lage getallen van de laatste twee jaar zelf zou besluiten over een v.v.g.b.-verlening. Opvallend is dat er nooit door de Raad is gepiept. Nooit zagen raadsleden kennelijk aanleiding een aanvraag in een vergadering van de commissie Ruimte en Wonen van de gemeenteraad aan de orde te stellen.

Aanpassingen in de procedure

Of de evaluatiecommissie, bestaande uit een raadslid, een raadsadviseur en een bestuurskundige zulks ook vreemd voorkomt staat niet te lezen. Wel worden bij de uitvoering van de procedure onvolkomenheden vastgesteld. In de eerste plaats worden

de zienswijzen die bij een aanvraag voor een omgevingsvergunning voor een bouwproject bij het college worden ingediend niet met de Raad gedeeld (in het evaluatieverslag heet het dat *de Raad niet consequent van de ingediende zienswijzen op de hoogte werd gesteld*). Een lelijke omissie want in het voorstel dat in 2011 aan de Raad wordt voorgelegd om categorieënlisht en piepsysteem toe te passen wordt nadrukkelijk vermeld dat de zienswijzen die uitgaan van bezwaarmakers tegen het voorgenomen bouwproject aan de Raad zullen worden meegedeeld. In de tweede plaats vindt de evaluatiecommissie dat de informatie die de Raad over de inhoud van de aanvraag krijgt onvoldoende en in slecht toegankelijke taal is geschreven. Dit klemte te meer omdat de tijd die het raadslid gegund wordt om te 'piepen' maar heel kort is.

De evaluatiecommissie stelt nu voor dat de aanvraag die de raadsleden per email bereikt vergezeld gaat van een oplegger met bouwplan, buitenplanse afwijking en de redenen waarom het college wil meewerken. Als er vervolgens bij het ter inzage leggen van het ontwerpbesluit over de aanvraag zienswijzen binnenkomen zal de Raad ook deze ontvangen vergezeld van de reactie van het college. De raadsleden hebben ten tweede male gelegenheid te 'piepen' teneinde de aanvraag te agenderen in de commissievergadering.

De laksheid van de Raad

De evaluatie wijst uit dat de afhandeling van de aanvragen die strijdig zijn met het bestemmingsplan dan wel niet formeel maar wel materieel een zaak van ambtelijke afweging is geworden. Werd er in het eerste jaar nog een enkele keer 'gepiept', de Raad heeft het er vervolgens bij laten zitten. De Raad had alerter moeten zijn en de wethouder om betere informatie moeten vragen en moeten onderzoeken waarom er geen zienswijzen op tafel lagen. Overigens vraag ik me af of de weg

die in 2011 is ingeslagen, waarbij het uitvoerend apparaat van de gemeente in feite is gaan besluiten over buitenplanse vrijstellingen wel de goede weg is. Ambtenaren gaan over de juiste toepassing van de door de gemeenteraad vastgestelde regels (het bestemmingsplan). Zij horen niet te gaan over de keuze een buitenplans project wel of niet toe te staan. Die keuze is politiek van aard en hoort toe aan de gemeenteraad die de belangen afweegt van de initiatiefnemer van het project en van de omwonenden. Ook de verbeteringen in en de beloften van een betere uitvoering van het categorieënsysteem zullen onverlet laten dat in negen van de tien gevallen de ambtenaren zullen beslissen. Praktische bezwaren (de last die de besluitvorming over buitenplanse aanvragen voor de gemeenteraad betekent en de langere duur van de procedure) horen de democratische besluitvorming niet in de weg te zitten. De inwoners van Groningen hebben recht op het oordeel van de Raad.

Omgevingswet

Hoe zeer de bordjes van het ambtelijk apparaat en de gemeenteraad worden verhangen blijkt uit de Omgevingswet die vanaf 2021 wordt ingevoerd. Kent de procedure die sinds 2011 in de gemeente Groningen geldt voor de afhandeling van de aanvragen voor buitenplanse projecten nog de mogelijkheid dat via de achterdeur (het 'piepsysteem') de Raad de beslissingen naar zich toe kan trekken, bij de Omgevingswet zal dat zijn afgelopen. Over afwijkingen van het omgevingsplan (dat in de plaats komt van het bestemmingsplan) neemt het ambtelijk apparaat onder leiding van het College de beslissing en krijgt de Raad daarbij het recht om te adviseren. De rollen van het ambtelijk apparaat en de gemeenteraad zijn omgewisseld waardoor sprake is van een oplopend democratisch tekort bij de besluitvorming over buitenplanse aanvragen in onze gemeente.

Zuidelijke Ringweg: een hoofdpijndossier.

Dit was de aankondiging van de Vriendenlezing op 27 februari en vele belangstellenden

(ca 80) waren er op af gekomen. In de aula van de Groninger Archieven moesten stoelen bijgeplaatst worden. Op het moment van de lezing, 27 februari, is een externe deskundige, hoogleraar Marcel Hertogh uit Delft, bezig om een oplossing te vinden voor de ontstane problemen: zorgen dat de vastgelopen werkzaamheden weer vlot worden getrokken.

Maar de sprekers Jos Arts (hoogleraar milieu- en infrastructuurplanning Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen RUG) en Wim Leendertse (Rijkswaterstaat en bijzonder hoogleraar faculteit Ruimtelijke Wetenschappen RUG) kunnen ons als 'ingevoerde buitenstaanders' via een omtrekken- de beweging langs andere projecten duidelijk maken hoe de zaken bij de zuidelijke ringweg zouden kunnen liggen. Die andere projecten zijn o.a.: Amelisweerd, verbreding A12, Zuidas Dok A10(tunnels, station, ov), Zeesluizen IJmuiden en A2 Maastricht.

Wat zijn de problemen

De projecten worden technisch steeds ingewikkelder; de ruimte is in ons land vaak beperkt en belegd met kabels en leidingen en bestemmingsregels; de ondergrond vaak een grote onbekende; er is een beperkt aantal opdrachtgevers en opdrachtnemers; de projecten duren lang; inspraakregels worden intensiever en de regels vanuit Europa steeds strenger. Waar hebben we het dan over: meer partijen, meer markt, meer disciplines, meer modaliteiten, meer samenhang en afhankelijkheid. Dit dwingt de overheid tot een goede publiek-publieke samenwerking en een goede publiek-private samenwer-

king. Alleen door integrale gebieds-ontwikkeling zijn ook andere ambities als duurzaamheid (energieneutraal, circulaire economie) te realiseren.

Gaandeweg het project verandert echter vaak de context en het gedeeld belang verdwijnt. Er ontstaat discrepantie tussen de wederzijdse verwachtingen van opdrachtgever en opdrachtnemer en er treden niet voorziene complicaties op. De vraag is dan: waar liggen de risico's? waar de verantwoordelijk-

heden? Volgens Europese richtlijnen moeten risico's verdeeld worden, voor de realisering van projecten blijkt het delen van risico's veel beter. Aannemers zijn van aard bouwers maar worden aangesproken op generale contracten (alles er omheen moeten ze ook organiseren). Kortom de meeste grote infrastructurele projecten in Nederland duren langer dan gepland en zijn duurder dan begroot.

De Zuidelijke Ringweg

Zoals gezegd, beide sprekers zijn niet betrokken bij het oplossen van de problemen bij de zuidelijke ringweg. Wat Arts en Leendertse wel kunnen is ons duidelijk maken hoe ingewikkeld de werkzaamheden en procedures zijn (zie hierboven) en begrip kweken voor de ontstane situatie. Meer dan in algemene termen kunnen zij niet ingaan op de vele vragen uit de zaal na de pauze.

vervolg pagina 14

StadUitZicht?

Foto's Hein Folkers, Tekst Koos Meisner

Kinderen krijgen er letterlijk en figuurlijk de ruimte. In het karaktervolle pand, een rijksmonument, kunnen ze fijn op verkenning en vinden ze achter elke deur een uitdaging. Net als in de grote, natuurlijk tuin, in het vroege voorjaar vol bloeiende stinsenplanten. Overal valt iets te ontdekken! En achter de tuin is op haast natuurlijke wijze een merkwaardig bos gegroeid. Met biodiversiteit en veel vogels. En dat in de onmiddellijke nabijheid van het centrum bij drukke uitvalswegen...

Hoe bestaat het dat de Helperzoomtunnel wegzakte?
Dit hadden we toch kunnen weten?
Antwoord: je kunt niet alles voorzien en kennis van de grond is bij de meeste projecten een probleem. Hoe ga je daarmee om? En hoe kan het beter? Is het mogelijk om de risico's beter te verdelen en de contracten zo op te stellen dat je elkaar niet helemaal vast zet?

De hamvraag voor de Zuidelijke Ringweg en andere grote infrastructurele projecten is: Hoe gaan we om met onzekerheid? Hoe voorkom je dat je, als opdrachtgever, contractueel alles dichtzet, omdat je optimale controle wilt hebben? Met andere woorden: hoe creëer je speelruimte. Licht het aan een tekort aan voorbereiding? Ook deze vraag roept weer andere vragen op. Een simpel antwoord is er niet.

Wie doet de voorbereiding?
De overheid zelf (met behulp van partijen) of de aannemer, die dan ook de tijd moet krijgen om dat te kunnen doen. Van Europa mag het niet, maar gezamenlijk de risico's aangaan is beter voor de realisatie van het project, hoe komen we uit dit dilemma?

Waarom wordt er niet meer/eerlijker voorlichting gegeven over onzekerheid?
Dat heeft vooral te maken met de toename van de juridificering van de samenleving in het algemeen en bij infrastructurele projecten in het bijzonder. Een rechter kan niet zoveel met onzekerheid, die wil een goed gefundeerd besluit hebben.

Heeft de overheid wel (genoeg) deskundig personeel?
De politiek heeft de afgelopen jaren ingezet op minder ambtenaren (RWS is van 16.000 naar nu 7000 amb-

tenaren gegaan) terwijl het aantal projecten is toegenomen. Dat is een bewuste keuze geweest. Zijn de fouten die nu gemaakt zijn fouten van de markt of zijn het onvoorziene omstandigheden? Ook deze vraag levert dus weer nieuwe vragen op.

Hoe zit het met de publiek-publieke samenwerking in Groningen wat betreft de zuidelijke ringweg? Het Rijk en de provincie gaan erover, de gemeente maakt zich er druk over zoals blijkt uit het coalitieakkoord (het moet worden zoals is afgesproken en de gemeente betaalt er niet voor). Volgens de sprekers bereik je met zo'n starre houding niets. Zij pleiten voor samenwerking, samenwerking en nog eens samenwerking. Ga vooral in gesprek met elkaar.

Na dit pleidooi van de beide heren sluit de voorzitter van de Vrienden deze geanimeerde bijeenkomst.

Rita Overbeek: "Wat weg is blijft weg. Je krijgt de oude kwaliteiten niet meer terug."

Pieter Bootsma

Rita Overbeek, werkzaam bij de directie Stadsontwikkeling, gaat op 15 augustus met pensioen. Zij is bij Stadlers bekend geworden doordat ze twintig jaar lang de spin in het web was bij de organisatie van de Open Monumentendag tijdens het tweede weekend van september. Dat betekende voor haar topdrukke in de zomertijd. Toen ze in 1990 twee jaar bij de gemeente had gewerkt raakte ze voor de eerste keer betrokken bij de monumentendag. De landelijke start was dat jaar in Groningen in aanwezigheid van de minister van

Cultuur. Aanleiding was het gereed komen van de restauratie van de toren van de St Jozef-kathedraal. Het particuliere organisatiecomité liep het een beetje over de schoenen en Overbeek werd er bij gehaald. "Ik heb toen met name geholpen bij de tentoonstelling van Jugendstil-tegels in de A-kerk".

"De eerste Monumentendag in Groningen vond plaats in 1987 onder verantwoordelijkheid van een daartoe in het leven geroepen stichting die de Open Monumentendag

tot en met 1997 heeft georganiseerd. De gemeente nam vanaf 1998 de organisatie voor haar rekening en werd ik met deze taak belast. Ik trof het met het landelijk thema *Historische bouwmaterialen* want we konden hierbij prachtig aansluiten met een rondleiding door de stationshal die toen werd gerestaureerd. Het tussenplafond in de hal was weggebroken waardoor het originele, rijk gedecoreerde plafond in het zicht kwam. De bezoekers konden naar een hoog steigerplateau opklimmen waardoor ze het stucwerk, de baksteenversiering

gen en de tegelplateaus van dichtbij konden bekijken. Restauratiearchitect en aannemer gaven uitleg. Het liep storm." Gevraagd naar haar favoriete thema voor de Monumentendag komt ze uit bij 2010 toen het ging om *de smaak van de 19e eeuw*. Het is van haar een niet toevallige keuze want ze heeft zich professioneel veel bezig gehouden met de 19e-eeuwse architectuur. Het thema bracht het Groningse stadhuis dat in 1810 gereed kwam, in de schijnwerpers. Er werd een tentoonstelling ingericht over zijn bouwgeschiedenis. Klapstuk was de expositie van een tot poppenhuis ingericht model van het stadhuis dat in 1892 prinses Wilhelmina was aangeboden toen ze met haar moeder, koningin Emma, de stad bezocht. Wilhelmina heeft het in 1897 aan het Groninger museum geschonken.

De bouwkunst van de 19e en vroeg 20e eeuw

Overbeek kiest na haar gymnasium in Zwolle uiteindelijk voor een studie aan het Instituut voor kunstgeschiedenis te Groningen. Architectuurgeschiedenis wordt haar hoofdvak en archeologie haar bijvak. Dat ze bij de studie van de architectuurgeschiedenis uitkomt vindt ze niet vreemd: thuis kreeg ik van mijn vader die bij bouw- en woningtoezicht werkte het nodige over gebouwen te horen. Haar eerste baan krijgt ze in het Veenkoloniaal museum te Veendam waar ze werkt aan de inventarisatie van de collectie. "De dag van mijn leven was dat we uit de rijke inhoud van een prachtige boerderij te Scheemda, wat er maar van onze gading was, voor de collectie van het museum mochten meenemen." "Je moet de collectie de naam van de schenkers geven", zei ik tegen het museumbestuur. Mijn volgende baan brengt me in 1988 naar Groningen. De stad was bezig met de inventarisatie van de 19e en vroeg 20e-eeuwse bouwkunst vanwege het *Monumenten inventarisatie*

Project (M.I.P.) van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Er bestaat een inventarisatie van panden van vóór 1850 en daarmee is ook de basis gelegd voor de zorg voor wat de bouwkunst vóór 1850 heeft voortgebracht maar de bouwkunst na 1850 was vogelvrij. "Dit is het helemaal", dacht ik toen ik aan dit project mocht werken want in mijn studie was veel aandacht geweest voor deze periode uit de bouwkunst. En ik was afgestudeerd op de bouwgeschiedenis van de Korenbeurs.

Uitgezonderd de synagoge en het Hoofdstation had geen enkel bouwwerk in Groningen uit deze periode de status van rijksmonument. Nieuw bij de inventarisatie was dat niet alleen de bouwkunst maar ook de stedenbouw moest worden geïnventariseerd. Ik heb in totaal 3000 panden beoordeeld, en heb de hele stad zo wel leren kennen. Ik heb alle panden samen met mijn collega Taco Tel op dia gezet en ze met behulp van een inventarisatieformulier beschreven. Nadat de inventarisatie gereed was kwam het aansluitende *Monumenten Selectie Project* van de Rijksdienst. Dat project waarbij mijn collega's en ik uit het hele land regelmatig

bijeenkwamen bij de Rijksdienst te Zeist heeft uiteindelijk uit de 3000 beschrijvingen een selectie opgeleverd van 283 panden in Groningen die de status kregen van rijksmonument. Ik heb ook gezorgd voor hun officiële beschrijving die in het rijksregister is opgenomen en de juridische basis vormt van hun status. Ik heb tevens de neerslag van het project over Groningen in boekvorm - het *MIP-boek*, uitgegeven door Waanders - geschreven. Het project leverde voor ons land enige tientallen uitgaven op.

Beschermde stadsgezichten

Het project levert ook acht *beschermde stadsgezichten* op: de binnenstad binnen de 17e-eeuwse omwalling, Bloemenbuurt, Petrus Campersingel, Korrewegbuurt, Oosterpoortwijk, Verlengde Hereweg, Schildersbuurt en Zuiderpark. Bij de aanwijzing wordt gelet op zaken als de kwaliteit van de architectuur, de gaafheid van de panden, de kwaliteit van de stedenbouw en de relatie met het landschap. Overbeek zorgt voor de beschrijving van de kwaliteiten van de stadsgezichten. "Ik ben nogal een schrijver, met al die beschrijvingen had ik geen probleem". Ik vraag haar of ze niet vindt dat de beschermde stadsgezichten te weinig worden vertaald in de bestemmingsplannen. Want pas dan hebben ze juridische betekenis. Overbeek: "Ik ben flauw van al die optoppingen in de binnenstad. Ik vind dat de kwaliteit van de binnenstad onvoldoende wordt beschermd en erg achteruit gaat. Als je de foto's bekijkt zie je dat de gemiddelde bouwhoogte in de binnenstad twee tot drie bouwlagen is. Maar onze stedenbouwkundigen hebben de neiging om bestemmingsplannen op te stellen die veel meer hoogte toestaan. In die optoppingen wonen studenten, een gevolg van de groei van de universiteit maar verantwoordelijkheid voor de effecten van deze groei op het stedelijk landschap voelen zijn bestuurders niet. Bij de

stedenbouwkundige ontwikkelingen geldt: wat weg is blijft weg. Je krijgt de oude kwaliteiten niet meer terug.”

Wederopbouwarchitectuur

Het inventarisatieproject van panden, gebouwd in de periode 1945-1970, is een gemeentelijk initiatief. “We zijn daar in 2000 mee begonnen. Aanleiding was de afbraak van een schoolgebouw in Corpus den Hoorn. Het aan de muur bevestigde kunstwerk dreigde bij de sloop teloor te gaan en de weduwe van de maker, Max Reeneman, trok aan de bel. Het kunstwerk kon op het nippertje worden gered maar dat gold niet voor het mooie schoolgebouw. Het was een wake up call. We zijn ons gaan afvragen wat we aan interessante wederopbouw-architectuur in Groningen hebben. De inventarisatie heeft er toe geleid dat 75 panden de status van gemeentelijk monument hebben gekregen zoals de Papiermolen, onderdelen van de Wielewaalflat, enkele panden in de Stoeldraaiersstraat en *last not least* het benzinstation aan de Turfsingel. Het gebouwtje van Dudok is later zelfs tot rijksmonument uitgeroepen”.

Afscheid

Eind augustus neemt Rita Overbeek afscheid met een receptie in de hal van het RO/EZ- gebouw aan het Zuiderdiep. Voor het eerst na twintig jaar is ze niet meer verantwoordelijk voor de organisatie van de Open Monumenten Dag. De *plekken van plezier*, het thema van dit jaar zal ze onbekommerd kunnen bezoeken net als de 10.000 tot 17.000 bezoekers die in Groningen gewoonlijk op de Monumentendag afkomen.

StadinZicht

Foto's Hein Folkers, Tekst Koos Meisner

“Langgerekt woonhuis onder zadeldak, aan een zijde aangebouwd aan nr. 231. Twee schoorstenen op de nok. Zes 6-ruitsvensters, met de deur geconcentreerd in de rechterhelft der voorgevel”. Zo wordt het droogjes genoemd in de omschrijving van het monument Damsterdiep 233 waar nu de buitenschoolse opvang ‘Villa Petit Paradis Damsterstede’ in zit. Niks over de prachtige ook monumentale tuin achter die nummers 231 en 233 trouwens...

Huis en tuin stammen uit de tijd dat hier het Damsterdiep nog stroomde. Rond 1900 waren achter huis en tuin weilanden totdat het Eemskanaal (1877) werd gegraven.

Dit deel van het ‘Buiten-Damsterdiep’ werd gedempt in 1951 met het puin uit de verwoeste binnenstad. Het gebied tussen Damsterdiep en Eemskanaal was toen allang een strook met molens en houtzagerijen. De tuin ligt dan ook aan het ‘Balkgat’.

(Volgens Wikipedia is een balkengat (in Noord-Nederland balkgat) een ondiepe watergang waarin de voorraad boomstammen van een houtzaagmolen of houtzagerij wordt bewaard totdat deze verder kunnen worden verwerkt.) Het gebied werd een industriegebied, maar deze huizen en de tuin bleven gespaard.

In de jaren '70 raakt het industriegebied in verval, houtzagerij en balkgat verdwijnen en aan de westkant worden huizen gebouwd. Maar direct achter de tuin blijft een voormalig industrieterrein braak liggen. Rondom en tussen betonplaten groeit een bos, het ‘Betonbos’, zo genoemd door zijn alternatieve bewoners. Na ruim 15 jaar moeten deze bewoners en wellicht het bos nu weg omdat de stad in de ‘Eemskanaalzone’ nieuwbouw wil realiseren. Een triest (voor)uitzicht voor een prachtige monumentale tuin?

Teken van alternatieve bewoning

Wat is de formele kant van de zaak?

Het gebied is particulier eigendom. Op het gebied is nog steeds van toepassing een oud bestemmingsplan Sontweggebied en Damsterdiep. Dit bestemmingsplan geeft het 'Betonbos' de bestemming "Bedrijventerrein 1" met een aanduiding "Archeologie 2". Bedrijfsbebouwing met een maximale bouwhoogte van 11 meter is hier toegestaan met een maximaal bebouwingspercentage van 60%. Ophogen en het verwijderen van bomen is verbonden aan een vergunning met betrekking tot eventuele archeologische waarden van het gebied.

In de Stedelijke Ecologische structuur 2014 van de gemeente Groningen wordt het gebied aangeduid als 'Ecologisch kerngebied groen'. Logisch als je naar de grootte van het geheel en naar de biodiversiteit van het gebied kijkt. Het 'Betonbos' heeft namelijk (momenteel) meer dan 350 zeer verschillende soorten bomen met een stamomvang groter dan 20 cm op 1,20m hoogte. Een groot deel daarvan is ouder dan 15 jaar. De aanwezigheid van spechten wijst op ouder bomenbestand van 30 tot 50 jaar. Ook oudere topografische kaarten lijken dat uit te wijzen. Het 'Betonbos' is een belangrijk foerageergebied voor vleermuizen. In

het gebied leven vele insecten. Verder is het gebied van groot belang als rust en nestelgebied voor vogels. In het 'Betonbos' is op diverse plekken een echte bosstructuur ontstaan bestaande uit een boomlaag, struiklaag en een kruidlaag. En het 'Betonbos' bestaat zeker niet voor het grootste deel uit betonverharding.

Next City 2018

De gemeentelijke verkenning 'Wonen op het Water' van februari 2018, bevat foto's en kaarten op zogenaamde informatie panelen met de aanduiding groene stadsontwikkeling 'stadsbos' voor de gezamenlijke locatie van de monumentale tuin en het 'Betonbos'. Tijdens de vergadering van de raadscommissie Ruimte

& Wonen op 4 april 2018 wordt het raadsvoorstel 'Stad aan het Water: Ontwikkelingsstrategie Eemskanaalzone' gepresenteerd. Alhoewel het Betonbos aan het Eemskanaal ligt, wordt het niet genoemd in het raadsvoorstel. Bewoners van de Eemskanaalzone hebben tijdens de commissievergadering ingesproken om hun zorgen hierover kenbaar te maken, maar de gepresenteerde ontwikkelingsstrategie Eemskanaalzone werd vastgesteld. Het lijkt voor het 'Betonbos' zo de kant op te gaan van (heel traditioneel) kaalslag, zand erover en zo goedkoop en zo hoog mogelijk volbouwen met als resultaat een totaal versteende omgeving zoals de zuidkant van het Eemskanaal.

Gek genoeg wordt daarna op 26 september 2018 de structuurvisie Next City vastgesteld en aan de inwoners van Groningen gepresenteerd met daarin het 'Betonbos' samen met de monumentale tuin als 'Groene Stadsontwikkeling, Stadsbos'. Merkwaardig...

Uiteraard is de gemeenteraad, voor de vaststelling van een nieuw bestemmings- of omgevingsplan nog aan zet. De gemeente is geen eigenaar van de grond, kan dus geen 'groen' afdwingen, maar hoeft ook geen woningbouw toe te staan. Een leuke onderhandelingspositie? En met Groen Links als grootste partij

Activiteiten

Aletta Jacobs op het Harmonieplein

Open Monumentendag

Op zaterdag 14 en zondag 15 september zullen de Vrienden u (en anderen, niet-donateurs zijn natuurlijk ook welkom) een wandeling aanbieden langs plekken van plezier, het thema van deze Monumentendag. Nu is Groningen een stad waarin u zich niet zo gauw zult vervelen, en het is er doorgaans aangenaam verkeren. Mocht u denken dat u alles wel zo ongeveer weet van plekken van plezier, dan kunt u maar het beste meelopen met Klaas Jonkman en Koos Meisner die in overleg met Pieter Bootsma een route hebben ontwikkeld langs plaatsen die u nog zullen verrassen. En wie niets weet van degelijke plekken.. vul maar in!

Start zaterdag om 11.00 uur bij Aletta Jacobs op het Harmonieplein

Start zondag om 14.00 uur op dezelfde plek

Zevende Lustrum: universiteit en stad

Het zevende lustrum staat in het teken van de relatie universiteit en stad. U heeft daarover al in de vorige aflevering gelezen, en ook dit nummer gaat aan dit thema niet voorbij. Is de universiteit (ruimer: het hoger en wetenschappelijk onderwijs) het paard dat de stad (tegen haar wil) op sleeptouw neemt? Moet de stad zich schikken in de groeiambities van de onderwijsinstellingen? Of is, van de andere kant bekeken, de stad de knellende band die de ontwikkeling van de onderwijsinstellingen frustreert? Of zit het nog weer anders? Deze en andere vragen hopen we op het lustrum belicht te zien worden door Jouke de Vries, voorzitter College van Bestuur van de RUG, en Roeland van der Schaaf, wethouder ruimtelijke ordening van Groningen. Daarnaast zal door coreferenten kort worden ingegaan op wat De Vries en Van der Schaaf te berde hebben gebracht. Vervolgens algemene discussie/gedachtewisseling.

Wanneer? Donderdag 17 oktober 2019

Waar? Doopsgezinde kerk, Oude Boteringestraat 33

Hoe laat? 20.00 uur

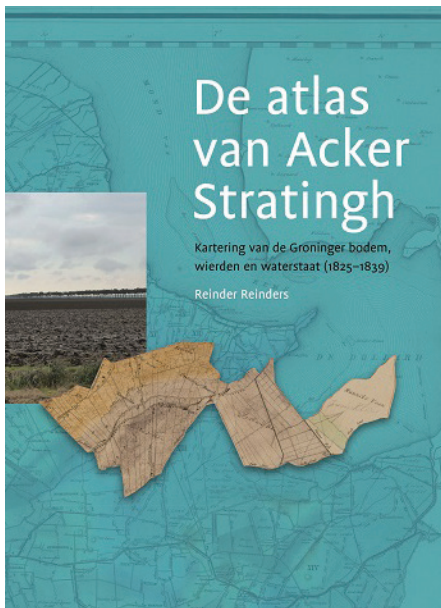
Toegang vrij!

Doopsgezinde kerk, Oude Boteringestraat 33

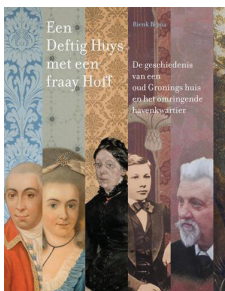
BOEKHANDEL GODERT WALTER

oude ebbingestraat 53 - 9712 hc groningen - 050 - 312 25 23 - info@godertwalter.nl - www.godertwalter.nl

In 1837 kwam een geologische kaart van de provincie Groningen gereed – de eerste geologische kaart die in Nederland is verschenen. Het is ook een archeologische monumentenkaart waarop de ligging en hoogte van 120 Groninger wierden is aangegeven. Waterafvoer en de grenzen van de zijvesten zijn andere thema's die op de kaart aandacht krijgen. Dankzij de enthousiaste samenwerking tussen de gouverneur, het kadaster, de Commissie van Onderwijs, hoogleraren, burgemeesters, schoolmeesters en landbouwers was in 1836 een geologische kartering uitgevoerd. De resultaten van deze kartering in de 57 gemeenten van de provincie Groningen – op schaal 1 : 50 000 – zijn bewaard gebleven, evenals een toelichting op de grondgesteldheid. De geologische kaart kwam tot stand onder leiding van de arts Gozewinus Acker Stratingh. Zijn archief met kaarten, beschrijvingen van de grondgesteldheid en aantekeningen laat zien op welke wijze de kartering is uitgevoerd en hoe de kaart van 1837 is samengesteld.

Reinder Reinders: De atlas van Acker Stratingh
€ 49,95

Rienk Bijma: Een Deftig Huys met een fraay Hoff
€ 39,50

De oudste zeehaven van Groningen, de Noorderhaven, was via het Reitdiep met vele verre streken verbonden. Het aangrenzende stadsdeel, begrensd door Werfstraat, Grote Leliestraat, Zoutstraat en Havenstraat was eeuwenlang een bedrijvige havenbuurt. Een Deftig Huys met een fraay Hoff beschrijft de interessante geschiedenis van dit havenkwartier.

Het prachtig vormgegeven boek op groot formaat bevat meer dan 400 historische afbeeldingen, topografische kaarten en foto's.

Dick Vos: 111 plekken in Groningen die je gezien moet hebben
€ 16,95

Groningen kent veel verborgen schatten. Ontdek het leugenbankje aan de Noorderhaven of maak een fietstocht door de Onlanden. Bedwing de hoogste klimmuur ter wereld, ga doe-het-zelfen met professionele apparatuur in de Stadswerkplaats of suppen bij Teuntje de Slak. Proef de eierbal die het schopte tot cultureel erfgoed, ontspan in luthof de Prinsentuin, strijk neer in het wielercfé van Groningen of op een van de mediterrane terrassen van de Via Vecchia.

Dick Vos wijst de weg naar 111 bijzondere en onvermoede plekken. Hij biedt de beste insidertips en toont aan dat er 'niets boven Groningen' gaat.

Ode aan de oude Groninger Kerken
€ 69,50

Bij de viering van het vijftigjarig bestaan van de Stichting Oude Groninger Kerken mag een prachtig boek natuurlijk niet ontbreken. Voor het eerst in haar bestaan presenteert de Stichting een overzicht van haar bezit aan religieus erfgoed in de vorm van een originele lofzang.

Op 13 mei 2019 viert de Stichting Oude Groninger Kerken haar verjaardag. Vijftig jaar geleden op diezelfde meidag in 1969 werd zij opgericht. Ter gelegenheid van deze mijlpaal presenteert de Stichting met de boekuitgave Ode aan de oude Groninger kerken voor de eerste keer in haar bestaan een up-to-date overzicht van haar bezit aan religieus erfgoed.

Alle boeken over Groningen ook op:
<http://www.groningenboeken.nl>

Vrienden van de Stad Groningen
Van Royenlaan 19A
9721 EJ Groningen

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

Bestuurssamenstelling

T. van der Meulen (voorzitter)
C. J. A. Wessels, (secretaris)
J. Boéré (penningmeester)
P. J. E. Bootsma
K. Jonkman
E. M. Meisner
A. R. Rubingh
H. T. van Veen

De Stichting Vrienden van de Stad Groningen

De Stichting Vrienden van de stad Groningen is opgericht in 1984. We zetten ons in voor de ruimtelijke kwaliteit (belevingswaarde, gebruikswaarde, toekomst- waarde) van de stad Groningen. We vragen aandacht voor het historisch karakter van de gebouwde en ingerichte omgeving, voor zover dat de belevingswaarde ondersteunt.

Middelen die we inzetten: bijdragen aan meningsvorming over architectuur en openbare ruimte door middel van lezingen, debatten en excursies.

Daarnaast participeren (mogelijk in overleg met andere partijen) in beleidsprocedures (overleg, zienswijzen, eventueel bezwaren bij gemeentelijk ruimtelijk beleid en het beleid van andere overheden).

We richten ons op de binnenstad maar geven daarnaast ook aandacht aan de stad Groningen als geheel en de ruimere context van de stad.

Hoe wordt u donateur?

U kunt u als donateur van de Vrienden van de Stad Groningen opgeven bij bovenstaand correspondentieadres of via de website:
www.vriendenstadgroningen.nl

e-mail:
info@vriendenstadgroningen.nl

Bank: NL06 INGB 0000 4473 73

Minimum donatie
€ 15,00 per jaar

Groeininga

